



SAKSBEHANDLER
Siri Schrøder Vesterkjær

INNVÅLGSTELEFON

TELEFAKS
+47 22 94 04 04
postmottak@ra.no
www.riksantikvaren.no

VÅR REF.
14/02506-1

DERES REF.

DERES DATO

ARK. B - Bygninger

VÅR DATO
26.11.2014

Universitetet i Oslo
Postboks 1073, Blindern
0316 Oslo

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer - Kapittel 13 - Historisk museum, Frederiksgate 2, Oslo - Vedtak om fredning ved forskrift med hjemmel i kulturminneloven § 22a

Riksantikvaren viser til høring av forslag til forskrift om fredning av Historisk museum, Frederiksgate 2, Oslo, i brev av 18. september 2014, vår ref. 14/01900-1.

Vi oversender med dette forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer kapittel 13, Historisk museum, Oslo, fastsatt av Riksantikvaren 26. november 2014.

Fredningen skjer med hjemmel i lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner (kulturminneloven) § 22 a, jf. lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) kap. VII og forskrift 9. februar 1979 nr. 8785 om faglig ansvarsfordeling mv. etter kulturminneloven (ansvarsforskriften) § 12 nr. 1.

For ordens skyld gjør vi oppmerksom på at fredningen av Historisk museum vil være kapittel 13 i SKE -forskriften, og ikke kapittel 15 som det ble opplyst om i høringsbrevet.

Bakgrunn

Riksantikvaren hadde innledende samtaler og møter med Universitetet i Oslo om å igangsette fredningssak av Historisk museum allerede før 2005. Eiendommen har siden blitt behandlet som fredet. I *Landsverneplan for Kunnskapsdepartementet* (utarbeidet i perioden 2008 - 2011), er Historisk museum vurdert i fredningsklasse. Bygningen ble imidlertid ikke tatt med i fredningsforskriften for kunnskapsdepartementet, da man avventet endringene i museumsstrukturen og eventuell flytting av Vikingskipene. Det har imidlertid hele tiden vært en intensjon fra Riksantikvarens side at bygningen burde fredes. Forholdene for å gjennomføre en prosess med mål om fredning lå nå til rette og saken ble gjenopptatt våren 2014.

Statens kulturhistoriske eiendommer (SKE)

Fredningen av statlig eiendom skjer ved én felles forskrift: Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer (SKE-forskriften). Forskriftens kapittel 1 - generelle bestemmelser ble vedtatt av Riksantikvaren 9. november 2011. Kapittel 1 gjelder også for Historisk museum som nå fredes i kapittel 13.

Fredningen omfatter bygningens eksteriør og interiør i alle etasjer unntatt kjelleretasjen. I tillegg er spesifisert opplistet løst inventar inkludert i fredningen. Omfanget og formålet med fredningen er nærmere beskrevet i den vedlagte forskriften.

Eiendomsforhold

Historisk museum eies av staten v. Universitetet i Oslo. Hjemmelshaver på eiendommen gnr. 209/ bnr. 43 er Statsbygg.

Prosess og tidligere saksgang

Riksantikvaren tok kontakt med Kunnskapsdepartementet og Universitetet i Oslo (UiO) i april 2014 for å sette i gang en prosess med formål å frede bygningen.

En grundig befarings ble foretatt 13. mai 2014 med representanter fra UiO og Riksantikvaren. Riksantikvaren ble allerede da gjort kjent med museets behov og planer for en samordnet utvikling av museumsdriften på Tullinløkka.

Også fredningens formål og omfang ble diskutert. Det ble bl.a. klart at det var behov for en bedre oversikt over løst inventar/løse gjenstander som eventuelt skulle kunne innlemmes i fredningen. Dette gjelder møbler, montere, lysekroner etc. Det ble besluttet å konsentrere undersøkelsen rundt det som kunne være tegnet av arkitekt Bull til bygningen, og øvrig samtidig inventar. I årenes løp er mye av det arkitekttegnede inventaret i Historisk museum skiftet ut, mens noe er flyttet eller lagret. UiO tilbød seg å lage en slik oversikt og de utarbeidet etter befaringsen en god og detaljert dokumentasjon av bevart opprinnelig inventar. Rapporten er datert 02. 09.2014. Denne rapporten har vært utgangspunktet for det endelige omfanget av løst inventar som nå fredes.

Forslag om fredning jf. kml § 22a og forvaltningsloven kap. VII ble fremmet av Riksantikvaren 18. september 2014.

Frist for høringsuttalelse var satt til 3. november 2014. Universitetet i Oslo fikk forlenget frist til 5. november og Kunnskapsdepartementet ditto til 10. november 2014.

Høringsuttalelser

Til høringen kom det inn fire høringssvar.

Universitetet i Oslo er i utgangspunktet positive til fredningen med omfang og formål, men har, i brev datert 24.10.2014, noen kommentarer til premissene for og konsekvensene av fredningsforslaget for å ivareta fremtidig funksjonalitet og fortsatt bruk av bygningen som museum. Utstillingsproduksjon etter moderne museale prinsipper må kunne videreføres. I et lengre perspektiv arbeides det med planer for museale helhetsløsninger på Tullinløkka hvor en mulighet er en underjordisk sammenbinding med nytt utstillingsbygg under Tullinløkka. Det kan også være aktuelt med utbygging av en ny publikumsadkomst fra Tullinløkka. UiO er enig i fredningen av opplistet løst inventar, men påpeker feil når det gjelder fast inventar i ordlyden i «Omfang fredning»; «...fast inventar som bl.a. veggfast monter i mahogni i Øst-Asiasalen i 4. etasje...». Montrene er ikke veggfaste og har tidligere stått andre steder i bygningen.

Statsbygg viser i brev av 22.10.2014 til det pågående arbeidet, på oppdrag fra KMD, med mulighetsstudier for etterbruk og videreutvikling av Tullinløkka-området. Statsbygg viser også til sin uttalelse i forbindelse med fredningssaken for Nasjonalgalleriet i 2011. Manglende universell utforming for dagens adkomst gjelder både Nasjonalgalleriet og Historisk museum. Fredningsbestemmelsene for Historisk museum må ikke være til hinder for tilpasning av bygningen til nye funksjonelle og tekniske krav.

Byantikvaren i Oslo stiller seg i brev av 28.10.2014 positive til fredningen av Historisk museum. Bygningen er et markant innslag i bybildet, og har svært høy arkitektonisk og kulturhistorisk verdi. Byantikvaren mener derfor det er viktig at fredningens omfang og formål har en robust form som sikrer museumsbygningen på best mulig måte.

Kunnskapsdepartementet:

I tråd med forutsetningen i landsverneplanen gir Kunnskapsdepartementet i brev av 10.11.2014 sin tilslutning til den foreslåtte fredningen av Historisk museum, og at fredningen skjer gjennom et eget kapittel 13 i SKE-forskriften. Departementet viser til at de er gjort kjent med høringsuttalelsen fra UiO, og anmoder Riksantikvaren om å gi nødvendige presiseringer og utfyllende kommentarer i det endelige brevet som vil følge forskriftsfredningen.

Riksantikvarens kommentarer:

Det er svært positivt at det er utstrakt enighet om at Historisk museum bør fredes på bakgrunn av de store kulturhistoriske og arkitektoniske verdiene ved bygningen.

Riksantikvaren har foretatt presiseringer og klargjøring av det endelige fredningsomfanget på grunnlag av vurderingen i landsverneplanen, hvor Historisk museum er vurdert.

Historisk museum har, som nevnt innledningsvis, i mange år blitt behandlet som fredet, og Riksantikvaren har over lang tid hatt et godt samarbeid med UiO om ulike tiltak i bygningen. Riksantikvaren påpeker at det fortsatt skal legges til rette for både nåværende og fremtidig bruk av bygningen. Det er Riksantikvarens holdning at offentlige bygninger får størst mulig tilgjengelighet gjennom gode uu-tiltak (universell utforming).

Ingen av utstillingene betraktes som en del av inventaret og kan endres uten søknadsbehandling. Andre tiltak vil underlegges vanlig dispensasjonsbehandling. Når det gjelder mahognimontrene, vil Riksantikvaren rette opp feilen og føre montrene opp på lista over fredet *løst* inventar.

Planene for utvikling av Tullinløkka med omkringliggende eiendommer, spesielt Historisk museum og Nasjonalgalleriet, er godt kjent for Riksantikvaren. Det er i vår felles interesse at vi sammen finner gode og konstruktive løsninger, og Riksantikvaren vil bidra til dette når den tid kommer.

Følger av fredningen

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer har bestemmelser som skal bidra til å sikre formålet med fredningen. Bestemmelsene fremkommer av kapittel 1, se vedlegg. Kulturminnelovens bestemmelser gjelder utfyllende i tillegg til forskriftens spesielle bestemmelser.

Fredningen medfører at det må søkes om tillatelse til å sette i gang alle typer tiltak som går ut over vanlig vedlikehold. Generelt må ingen rive, skade, bygge om eller flytte, skifte ut bygningsselementer eller materialer, forandre overflater eller foreta andre endringer som går lenger enn vanlig vedlikehold. Med vanlig vedlikehold menes å ta vare på og reparere de eksisterende bygningsselementer og detaljer som dører, vinduer, listverk, gerikter og overflatebehandlingen.

Det er eier som har ansvar for det løpende vedlikeholdet av fredete byggverk og anlegg. Det grunnleggende prinsippet for vedlikehold av fredete byggverk er å bevare mest mulig av de opprinnelige eller eldre elementene. Vedlikehold av fredete byggverk og anlegg skal så langt som mulig skje i samsvar med opprinnelig utførelse, teknikk og materialbruk og for øvrig i samsvar med fredningsbestemmelsene.

Tiltak ut over vanlig vedlikehold på fredete byggverk og anlegg krever tillatelse etter forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer kap. 1, § 1-4 jf. kulturminnelovens § 15a. Dette gjelder også for fast inventar og for større løst inventar som omfattes av fredningen.

I henhold til forskrift om kulturhistoriske eiendommer kap. 1, § 1-4 jf. kulturminneloven § 15a kan Riksantikvaren eller den Riksantikvaren gir myndighet (forvaltningsmyndigheten) - i særlige tilfeller gjøre unntak fra fredningen og fredningsbestemmelsene for tiltak som ikke medfører vesentlige inngrep i kulturminnet (dispensasjon). Dersom et fredet byggverk går ut av statlig eie er det fylkeskommunen eller Sametinget som er dispensasjonsmyndighet. Det følger av ansvarsforskriften § 12 nr. 2.

Søknad om tillatelse sendes dispensasjonsmyndigheten som avgjør om tiltaket kan iverksettes eller ikke. Oppstår det tvil om hva som kan anses som vanlig vedlikehold, skal dispensasjonsmyndigheten likeledes kontaktes.

Økonomiske og administrative konsekvenser

I henhold til utredningsinstruksen fastsatt ved kgl.res. 18. februar 2000 og revidert ved kgl.res. 24. juni 2005 skal økonomiske og administrative konsekvenser av fredningen utredes.

I samsvar med kravene i forvaltningsloven er følgene av fredningen godt opplyst gjennom det arbeidet sektorene har gjort i prosessen med utvelgelsen av de objekter som skal fredes. Ved at eierne ved fagdepartementene med underliggende virksomheter selv har deltatt i denne prosessen, har de underveis også vurdert konsekvensene ved ulike former for vern, i dette tilfelle fredning.

I samråd med sektoren og eier har Riksantikvaren lagt vekt på å komme frem til forslag som ivaretar de nasjonale verdiene av statens eiendommer, og som samtidig legger til rette for utnyttelse av eiendommene. Fredningen griper ikke inn i eksisterende bruk. Vi vil også påpeke at staten allerede i dag har et ansvar for å ivareta og sikre sine eiendommer og de verdier disse representerer. I Fornyings- og administrasjonsdepartementets sin rettleidning *“Forvaltning av statens kulturhistoriske eiendommer – Overordna føresegner gitt i kongeleg resolusjon, med utfyllende rettleiing”* er de økonomiske konsekvensene ved bl.a. fredning vurdert. I kapittel 1.4 *“Finansiering”* fremgår det at det er innført husleiesystem i store deler av statlig sektor. Det heter i kapittel 1.4:

“[...]at ved balanseføring og verdisetjing av kulturhistoriske eiendommer i statens egne husleigesystem, bør det opnast for at det kan takast omsyn til at husleige pr. arbeidsplass skal vere tilnærma lik det som er tilfellet i meir moderne bygg til same formål. Dette for å

korrigerer for lågere arealeffektivitet og høgare vedlikehaldskostnader i mange kulturhistoriske bygningar. Formålet er at leigetakarane ikkje skal lide økonomisk for at dei held til i eit kulturhistorisk bygg, og at staten legg til rette for aktiv bruk av desse eigedommane. Det er det beste vernet. Løyvingar til forvaltning, drift og vedlikehald av dei kulturhistoriske eigedommane som ikkje har brukarar/leigetakarar, eller av andre årsaker ikkje vert innlemma i ei husleigeordning, bør i størst mogleg grad synleggjerast i statsbudsjettet under det departementet som er ansvarleg for eigdommen. Dermed får løyvande styresmakt betre oversikt over kva eigdommar dette dreier seg om, og ein sterkare og meir direkte innverknad på løyvingane til viktige kulturhistoriske eigdommar i statens eige. Elles kan midlane som vert avsette til dette formålet vere vanskelege å identifisere i statsbudsjettet.”

En fredning vil i de tilfeller det ved dispensasjon settes vilkår som fordyrer arbeidet innebære økte kostnader for eier. Dette forutsettes håndtert gjennom statens eget husleiesystem og innenfor de til enhver tid gjeldende budsjetter. Forvaltningsansvaret når det gjelder dispensasjonsmyndigheten ligger hos Riksantikvaren eller den Riksantikvaren gir myndighet. Ressursbehovet vil avhenge av omfanget av dispensasjonsbehandlinger. Riksantikvaren vil håndtere arbeidet med forskriften og kapittel 13. innenfor de til enhver tid tilgjengelige ressurser.

Forvaltning av Historisk museum

I henhold til kongelig resolusjon 1. september 2006 om *Overordna føresegner om forvaltning av statens kulturhistoriske eigdommar* og forskrift om kulturhistoriske eiendommer kap. 1, § 1-5 skal eier sørge for at det utarbeides forvaltningsplan for sine kulturhistoriske eiendommer.

Forvaltningsplanen for Historisk museum skal utarbeides innen utgangen av juni 2016, og ferdig forvaltningsplan skal forelegges Riksantikvaren.

Historisk museum er en del av *Landsverneplanen for Kunnskapsdepartementet*. Kunnskapsdepartementets landsverneplan er et viktig dokument i forvaltningen av eiendommen. Landsverneplanen oppbevares hos Riksantikvaren og i Kunnskapsdepartementet. Den er også tilgjengelig på www.riksantikvaren.no.

Forhold knyttet til naturmangfoldloven

Prinsippene i lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) §§ 8-12 skal legges til grunn ved offentlig myndighetsutøvelse som berører naturmangfoldet.

Riksantikvaren har gjort søk i Artsdatabankens Artskart og Naturbasen til Miljødirektoratet for å fremskaffe nødvendig kunnskap for beslutningsgrunnlaget. Det ble kun funnet én registrering i Artsdatabanken (en hubro (*Bubo bubo*), og ingen i Naturbasen.

Det kom ikke inn merknader til dette eller informasjon om andre kjente funn til høringen.

Etter vurdering av fredningsforslagets konsekvenser for naturmangfoldet i tråd med bestemmelsene i naturmangfoldloven kan ikke Riksantikvaren se at fredningen vil påvirke naturmangfoldet i negativ retning på eiendommen.

Vedtakelse, kunngjøring, tinglysing og salg

Kapittel 13 Historisk museum, Oslo, er ved vedtakelsen gjort til en del av forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer av 9. november 2011 nr. 1088 ved en endringsforskrift.

Forskriften kunngjøres i Norsk Lovtidend avd. I.

Vedtak om fredning ved forskrift er ikke et enkeltvedtak etter forvaltningsloven og kan ikke påklages.

Ved salg av den fredete eiendommen ut av statlig eie, vil henvisning til forskriften og dato for kunngjøringen i Norsk Lovtidend bli tinglyst som en heftelse på eiendommen.

Orientering om avhending, kopi av skjøte og opplysning om navn og adresse til ny eier må sendes til Riksantikvaren umiddelbart etter at salg er gjennomført.

Vennlig hilsen



Jørn Holme



Hanna Kosonen Geiran
avdelingsdirektør

Vedlegg: Forskrift 9. november 2011 nr. 1088 om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer:

- Kapittel 1. Generelle bestemmelser
- Kapittel 13. Fredning av Historisk museum, Frederiks gate 2, Oslo, gnr./bnr. 209/43

Elektronisk vedlegg (ikke vedlagt):

Vedlegg nr. 1 til SKE-forskriften Kapittel 13 Historisk museum, Frederiks gate 2, Oslo
(tilgjengelig på www.riksantikvaren.no)

Kopi til: Fylkesmannen i Oslo og Akershus, Postboks 8111 Dep, 0032 Oslo/
Kunnskapsdepartementet, Pb 8119 Dep, 0032 OSLO/ Statsbygg, Postboks 8106 Dep, 0032 OSLO/ Fortidsminneforeningen, Dronningens gate 11, 0152 OSLO/ Oslo kommune - Byrådsavdeling for byutvikling, Rådhuset, 0037 OSLO/ Oslo kommune - Byantikvaren, Postboks 2094 Grünerløkka, 0505 Oslo/ Fortidsminneforeningen - Oslo og Akershus, Vøienvolden gård - Maridalsveien 120, 0461 OSLO/ Klima- og miljødepartementet, Postboks 8013 Dep, 0030 Oslo